

9 INDUSTRIJA,
INOVACIJE I
INFRASTRUKTURA

Uloga institucija preduzetničke infrastrukture u podsticanju razvoja preduzetništva

Prof. dr Saša Petković

sasa.petkovic@ef.unibl.org

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

CILJEVI PREDAVANJA

- Upoznati se sa pojmom institucija preduzetničke infrastrukture;
- Razumjeti procese razvoja preduzetničkog poduhvata i značaj pojedinih institucija podrške i udruživanja preduzetnika za razvoj preduzetništva.

LITERATURA:

Petković, S. (2021). *Preduzetništvo i inovacije u digitalnoj eri*. Banja Luka: Univezitet u Banjoj Luci, Ekonomski fakultet i Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT.

INSTITUCIJE PREDUZETNIČKE INFRASTRUKTURE

➔ Razvoj preduzetništva, pored dejstva niza internih faktora, kao što su preduzetnički duh, spremnost na preuzimanje rizika, inovativnost, proaktivnost, konstantnost u promjenama, zavisi i od dejstva niza eksternih faktora.

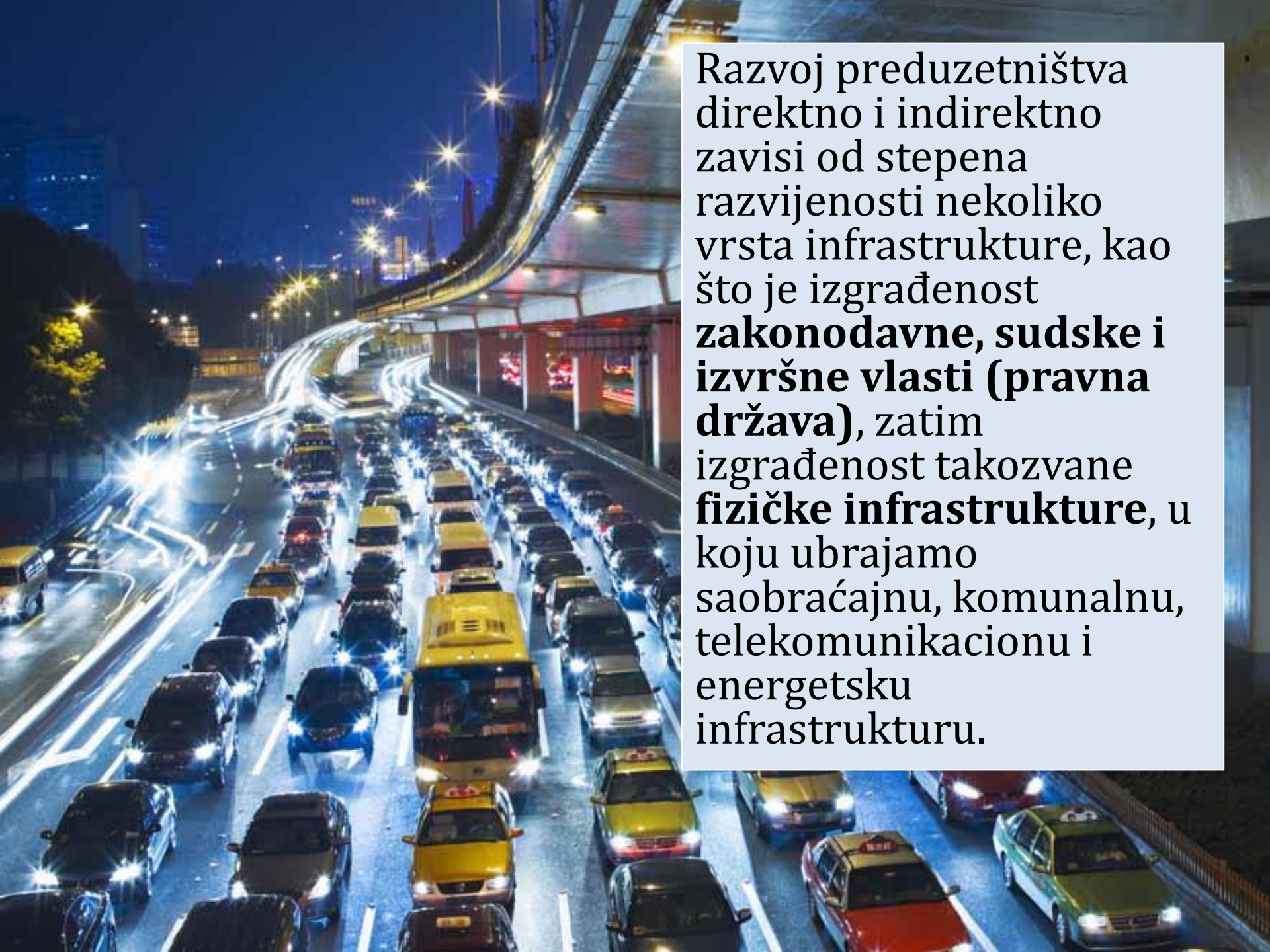
➔ **Podsticajno poslovno okruženje bitan je preduslov** aktiviranja internih faktora razvoja preduzetništva.

Samozapošljavanje i formiranje i razvoj preduzetničkih firmi **zavisi od stepena razvijenosti institucija direktne finansijske podrške** startup i rastućim preduzećima, kao i institucija **kombinovane finansijske i nefinansijske podrške.**

The background of the slide features a collection of wooden letters scattered on a light brown surface. The letters 'S', 'M', and 'E' are prominently displayed in the center, with 'S' in red and 'M' and 'E' in blue. Other letters in natural wood color are scattered around them, including 'P', 'O', 'F', 'A', 'Z', 'B', and 'O'.

Stepen razvijenosti
svih navedenih
institucija, to jest
institucija preduzetničke
infrastrukture **direktno**
utiče na povećanje
stepena pokušaja i
šansi za uspjeh MSP
sektora.

Razvoj preduzetništva direktno i indirektno zavisi od stepena razvijenosti nekoliko vrsta infrastrukture, kao što je izgrađenost **zakonodavne, sudske i izvršne vlasti (pravna država)**, zatim izgrađenost takozvane **fizičke infrastrukture**, u koju ubrajamo saobraćajnu, komunalnu, telekomunikacionu i energetska infrastrukturu.

Za kreiranje,
održivo djelovanje i
zakonitost rada
instrumenata
preduzetničke
infrastrukture
odgovorna je
zakonodavna,
izvršna i sudska
vlast.

Sve institucije možemo kategorizovati u dvije glavne kategorije, a to su:

- 1) Institucije finansijske podrške razvoja preduzetništva i sektora malih i srednjih preduzeća;
- 2) Institucije nefinansijske i kombinovane podrške razvoja preduzetništva i sektora malih i srednjih preduzeća.

Institucije podrške razvoja preduzetništva i sektora malih i srednjih preduzeća

Institucije finansijske podrške malih i srednjih preduzeća	Institucije nefinansijske i kombinovane podrške malih i srednjih preduzeća
„Anđeli“ investitori	Nadležna ministarstva i odjeljenja za privredu na lokalnom nivou
Fondovi rizičnog kapitala	Kreditno-garantni fondovi (na primjer, Garantni fond Republike Srpske, gradski i opštinski garantni fondovi)
Mikrokreditne organizacije	Institucije formalnog i neformalnog obrazovanja i naučnoistraživački cent
Specijalizovane i komercijalne banke	Konsultanti (agencije i eksperti individue)
Factoring kompanije	Privredne komore
Berza hartija od vrijednosti	Strukovna udruženja (npr. Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT)
Penzioni i investicioni fondovi	Inkubatori, klasteri, tehnološki parkovi, industrijske zone, univerzitetski preduzetnički centri, inovacioni centri (na primjer, Inovacioni centar Banja Luka), poslovni akceleratori, poslovni habovi, zajednički prostori (engl. Coworking space)
Štedno kreditne asocijacije	
Fondovi Evropske unije	Javni fondovi ili državne razvojne banke (na primjer, Investiciono-razvojna banka Republike Srpske)
	Lizing kompanije
Kraufunding (Crowdfunding)	Razvojne agencije na lokalnom i nacionalnom nivou (na primjer, Razvojna agencija Republike Srpske, Gradska razvojna agencija Banje Luke)
	Republički fondovi (za razvoj i zapošljavanje, ruralni razvoj i tako dalje)

U Republici Srpskoj od 2018. godine imamo ministarstvo koje se isključivo bavi malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima, ali još uvijek **nemamo anđele investitore, fondove rizičnog kapitala, poslovne akceleratora i naučno-tehnološke parkove.**

Ostale instrumente i institucije preduzetničke infrastrukture imamo, ali su generalno nedovoljno razvijene i neravnomjerno rasprostranjene na cijeloj teritoriji Republike Srpske.

Strane investicije

Međutim, **aktivnim mjerama vlasti i ciljanom politikom pružanja podsticajnih mjera preduzetnicima** i velikim igračima na polju investicija iz svijeta, moguće je promijeniti tu sliku, što dolazi do izražaja u Srbiji, koja je u 2018. godini i 2019. godini bila jedna od najatraktivnijih destinacija za privlačenje direktnih stranih investicija, i **grinfild (greenfield, engl.) i braunfild (brownfield, engl.) investicija.**

KREDITNO-GARANTNI FONDOVI

Dok su u tranzicionim zemljama pristup finansiranju MSP i problemi u naplati potraživanja u vrhu barijera rasta i razvoja MSP u Evropskoj uniji problem limitiranog pristupa finansijama je na šestom mjestu prepreka rasta i razvoja poslovnih potencijala

Da to nije rezultat slučajnosti, već posljedica sistematskog rada vlada zemalja Evropske unije, govore i podaci iz zemalja koje su formirale **šemu garancija kredita** za MSP preko kreditno-garantnih fondova.

Iako se ne radi o
direktnom finansiranju,
**dobijanje garancije
kreditno-garantnog
fonda obezbjeđuje
povlačenje često
povlašćenih finansijskih
sredstava** i osigurava
djelimični ili **potpuni
povrat** garantovanih
kreditnih zaduženja MSP.

SME

U Italiji kreditno-garantne institucije nastoje da formiraju višestubni i višeslojni sistem baziran na kombinaciji privatnih i javnih fondova (Zecchini & Ventura, 2008).

Prema istim autorima, to nije potpun sistem, jer ne postoji međusobni ugovor ili dogovor, a tri stuba sistema mogu biti identifikovana kao:

- 1 ***međusobno-garantne institucije***, koje predstavljaju udruženja malih preduzetnika koji žele međusobno da dijele rizik s ciljem olakšanja pristupa tržištu kredita,

- 2 **2banke i druge finansijske institucije**, koje pružaju usluge garancija sektoru preduzeća,
- 3 **javni garantni fondovi**, uspostavljeni od strane regionalnih i državne vlasti, sa svrhom pružanja garancija, na primjer usluga osiguranja ili reosiguranja institucijama koje pozajmljuju MSP ili međusobno-garantnim institucijama.

Garantni fond Republike Srpske a.d. Banja Luka je osnovan na osnovu Zakona o Garantnom fondu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, 2010), a organizovan je po odredbama Zakona o javnim preduzećima („Službeni glasnik Republike Srpske“, 2004).

GARANTNI FOND
Republike Srpske

Fond je osnovan radi ostvarenja opšteg interesa koji je izražen u pružanju podrške razvoju preduzetništva kroz olakšanje pristupa finansijskim sredstvima potrebnim za obavljanje poslovnih aktivnosti preduzetnika (pravnih i fizičkih lica) sa sjedištem u Republici Srpskoj, odnosno prebivalištem u Republici Srpskoj.

GARANTNI FOND
Republike Srpske

Osnivač Fonda je Vlada Republike Srpske, osnivački kapital u iznosu od **30.000.000,00 KM** je uplaćen i upisan, uz napomenu da je iznos za pokriće garancija Fonda **90.000.000,00 KM**.

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Između ostalih aktivnosti, Garantni fond Republike Srpske ima i **garantnu liniju za startup preduzeća**, što svakako predstavlja pozitivnu novinu i dalje jačanje institucija preduzetničke infrastrukture u Republici Srpskoj.

Износ

Од 5.000 до 500.000 КМ.

Период отплате

До 10 година.

Грејс период

До 12 мјесеци.

Каматне стопе

Важеће до 31.03.2025. године:

> основна каматна стопа:	4,90%
> за пројекте из области прерађивачке индустрије и производње енергије	4,60%
> за пројекте за подстицај туризма	4,60%
> за пројекте који ће бити реализовани на територији неразвијених и изразито неразвијених општина	4,60%
> за набавку основних средстава - увођење нових технологија: *	3,0%

Начин пласмана

Преко финансијских посредника.

Листа банака и микрокредитних друштава, код којих се може поднијети захтјев за средства из ове кредитне линије:

ADDIKO BANK а.д. Бања Лука

НАША БАНКА а.д. Бијељина

ПРЕТРАГА КРЕДИТА

Резултати претраге

Укупан број кредитних захтјева по изабраним критеријумима:

Укупан уговорени износ средстава по изабраним критеријумима (у КМ):

Прикажи:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Р.б.	Подносилац захтјева	Општина	Кредитна линија	Банка/МКД	Фонд	Статус кредитног захтјева	Уговорени износ (КМ)
1.	"Autosal Duro" d.o.o.	Невесинје	Кредити за почетне пословне активности	Нова банка а.д. Бања Лука	Фонд за развој источног дијела РС	Потписан уговор о зајму	250.000,00
2.	"QUEEN" Наташа Тофил с.п. Прњавор	Прњавор	Кредити за почетне пословне активности	Микрофин д.о.о. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	8.000,00
3.	"АМИР ГРАДЊА" Амир Сивац с.п. Приједор	Приједор	Кредити за почетне пословне активности	Микрофин д.о.о. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Подносилац захтјева одустао	
4.	"РЕНОВИЦА ТРАНСПОРТ" Јанко Реновица с.п. Бања Лука.	Бања Лука	Кредити за почетне пословне активности	Микрофин д.о.о. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	50.000,00
5.	ARCADIA COMPANY д.о.о.	Градишка	Кредити за почетне пословне активности	Наша банка а.д. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	100.000,00
6.	Амбуланта опште стоматологије "Др Синиша Шарац"	Приједор	Кредити за почетне пословне активности	Микрофин д.о.о. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	50.000,00
7.	B.V. SOLAR DOO	Бања Лука	Кредити за почетне пословне активности	Нова банка а.д. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	120.000,00
8.	BB Holz д.о.о.	Србац	Кредити за почетне пословне активности	Банка Поштанска штедионица а.д. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	100.000,00
9.	Beauty центар "ЕСТЕРА"	Градишка	Кредити за почетне пословне активности	Микрофин д.о.о. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	30.000,00
10.	Beauty центар "ЕСТЕРА"	Градишка	Кредити за почетне пословне активности	Микрофин д.о.о. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	30.000,00
11.	Best-tex д.о.о.	Србац	Кредити за почетне пословне активности	Микрофин д.о.о. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	27.577,02
12.	DMS-COMPANY д.о.о.	Бијељина	Кредити за почетне пословне активности	Микрофин д.о.о. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	50.000,00
13.	Dolor д.о.о.	Бања Лука	Кредити за почетне пословне активности	Банка Поштанска штедионица а.д. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	100.000,00
14.	EIT SOLAR д.о.о.	Билећа	Кредити за почетне пословне активности	Alto Bank а.д. Бања Лука	Фонд за развој и запошљавање РС	Потписан уговор о зајму	450.000,00
15.	ENERGY BUILDING д.о.о.	Требиње	Кредити за почетне пословне активности	Нова банка а.д. Бања Лука	Фонд за развој источног дијела РС	Потписан уговор о зајму	450.000,00

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

POSLOVNI (BIZNIS) INKUBATORI

Značajnu konkretnu podršku preduzetnici u nastajanju (nascent entrepreneurs, engl.), pored garancija pristupa bankarskim kreditima, mogu dobiti „**nastanjivanjem**“ **određeni vremenski period**, najčešće do tri godine, u poslovnom inkubatoru.

Biznis inkubatori su institucije koje podržavaju preduzetničke procese, pomažući da se *poveća stepen preživljavanja* startap i malih preduzeća.

IT'S
A
GIRL

IT'S
A
BOY

IT'S
AN
IDEA

Za **biznis inkubatore** se smatra da predstavljaju **efikasan instrument politika podrške rasta i razvoja *tehnološki orijentisanih firmi.***

- ▲ „Centralna svrha ovoga koncepta je da se **zajedno dovede pod isti krov** nekoliko mladih preduzeća, smanjujući na taj način opšte troškove preduzeća“ (Corman & Lussier, 1996, str. 76).
- ▲ Prednosti ovakvih angažmana uključuju **podjelu centralizovanih usluga**, kao što su sekretarske i administrativne usluge, špedicija, kompjuteri, renta objekata, instalacija.

U tranzicionim zemljama poslovni inkubatori su se pojavili kao velika mogućnost za mala preduzeća u najranjivijim ranim fazama života, a na nivou lokalnih zajednica, s obzirom na prijeratnu industrijsku infrastrukturu, **postoje velike mogućnosti u infrastrukturnim objektima koji nisu privatizovani ili su višak**, kao što je slučaj sa objektima Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine.

Inkubatori imaju tendenciju da ugoste firme od momenta osnivanja do ranih godina rasta, **uobičajeno do 3 godine**, kada napuštaju inkubator, oslobađaju svoje mjesto novim startapima u povoju, i „snalaze” se na tržištu.

Fakti o inkubatorima u SAD

- Prema podacima INBIA (<https://www.inbia.org/>) i SBA (<https://www.sba.gov/>) **87%** preduzeća koja su preživjela inkubaciju, i danas posluju.
- Od 1980. godine, klijenti sjeverno - američkih inkubatora **kreirali su** do danas **polu miliona novih radnih mjesta**.
- Svakih **50 radnih mjesta** kreiranih u inkubatorima generišu približno još **25 novih radnih mjesta** u samoj zajednici.
- Samo u 2005. godini sjevernoamerički inkubatori su asistirali **27,000 start up kompanija** koje su zapošljavale **100,000** radnika i koje su generisale prihod od **17 milijardi \$**.
- Takođe, tokom faze inkubacije, start up kompanije **su rasle** po stopi od **400%**.
- Poslovni inkubatori mogu da **smanje troškove** start up-a za **40-50%**.

U tranzicionim zemljama, mogućnost otvaranja poslovnih inkubatora u **napuštenim ili neiskorišćenim** objektima je veća nego u razvijenim zemljama, koja vrlo često idu i na drugi model, a to su **preduzetnički inkubatori** sa razvojnom strategijom stvaranja novih proizvoda, i to:

- ↪ državni inkubatori,
- ↪ inkubatori korporacija,
- ↪ inkubatori franšizinga,
- ↪ inkubatori kao privatna preduzeća,
- ↪ univerzitetski poslovni inkubatori.

Prostor. Oprema. Usluge.
 ICBL.

O nama

ICBL nudi sve neophodne elemente za uspješan profesionalni razvoj

ICBL » Početna » O nama

Dobrodošli u ICBL

- ▣ O nama
 - Uvodna riječ
 - Misija
 - Osnivači
 - Organizacija ICBL-a
 - ICBL promo
- ▣ Javni pozivi (3)
- ▣ Prilike za saradnju
 - Galerija
- ▣ Mediji
 - Kako do nas
 - Kontakti

Inovacioni centar Banja Luka je prvi moderno opremljeni kombinovani centar za podršku i razvoj preduzetništva u Republici Srpskoj, čvrsto opredjeljen u namjeri da podrži razvoj kompanija koje su sposobne da širokom tržištu ponude napredna komercijalna rješenja u vidu proizvoda, usluga, zapošljavanja i unapređenja poslovnih procesa zasnovanih na znanju i primjeni inovativnih i naprednih tehnologija.

Poslovni inkubator: Pružajući podršku preduzetnicima i izgradnji uspješnih kompanija, ICBL svojim korisnicima, koji su u početku svoje ideje ili žele da razviju poslovnu priču, kroz inkubaciju, nudi sve neophodne elemente za uspješan profesionalni razvoj kroz široki spektar usluga profesionalnog savjetovanja uz pomoć dokazanih uspješnih metodologija korištenih u razvijenim zemljama iz oblasti koje sa sobom donose inovaciju – od organizacionih procesa do novih poslovnih ideja.

Trening centar: ICBL takođe, u saradnji sa akreditovanim kompanijama, obrazovnim institucijama i stručnjacima sa dugogodišnjim iskustvom u privredi i akademskoj zajednici, pruža usluge stručnog usavršavanja kroz isporuku komercijalnih, međunarodno sertifikovanih i nacionalno priznatih kurseva za obuku, te neformalnih kurseva, seminara i radionica iz oblasti poslovanja, računarstva, informatičkog inženjeringa i EU fondova, u formi tradicionalnog i eobrazovanja.

Postanite facebook fan

Postanite fan Facebook-a i primite redovno ažuriran sadržaj o Inovacionom centru Banja Luka

Pratite nas na twitter-u

Pratite nas na Twitter-u i primite redovno ažuriran sadržaj o Inovacionom centru Banja Luka

Prijavite se na RSS

Prijavite se na RSS i primite redovno ažuriran sadržaj sa našeg sajta

Kontaktirajte nas

Telefon:
 +387 (0) 51 340 600
 Fax: +387 (0) 51 340 610
 Mail: info@icbl.ba

StressLess

AdLab

Digivox

ITES solution

Madia Lab

Dental4U

Codis

EXO

FEST Solutions

Prirodno BIH

ASIOSO

nanoLuka

Stan na dan

MJB

Blok Projekt

Poslovni akceleratori i zajednički radni prostori (coworking space)

Formalna definicija startup ili sjemenskog akceleratora prvi put se spominje u radovima Kohena (Cohen, 2013) i Hokberga i Kamata (Hochberg & Kamath, 2012), kao vremenski ograničenog, grupnog programa, koji uključuje **mentorstvo i obrazovnu komponentu**, koji kulminira u **javnom pitch događaju** (događaju ubjeđivanja), često nazvan „demo dan.”

Razlikuju se od inkubatora i po tome što **pored mentora** koje preduzetnički timovi ili startapi imaju, imaju **moćnost dobijanja takozvanog sjemenskog kapitala** (seed capital) u zamjenu za **vlasnički udio u startapu.**

„Mnogi akcelerator programi, mada ne svi, obezbjeđuju stipendije ili **manje sjemenske investicije** (\$26,000, prosječno, sa rasponom \$0 do \$150,000) svojim startapima i zauzvrat dobijaju vlasnički udio u portfoliju društva, **obično od 5% do 7%**” (Hochberg, 2016, str. 32).

Takođe, prednost ovog koncepta je i tzv. coworking space (zajednički radni prostor), odnosno mogućnost dijeljenja prostora sa drugim start-upima, freelancerima (frilenseri – honorarci) i pojedincima koji razvijaju svoje poslovne ideje.

Prvi akcelerator, Y Combinator, pokrenut je 2005. godine, brzo se pozicionirajući u Silikonskoj dolini u Kaliforniji (Silicon Valley) kao prvi program te vrste (Hochberg, 2016).

pitching your company
to y combinator

A photograph of a modern coworking space. In the foreground, a man is sitting on a bright green beanbag chair, working on a laptop. The floor is covered with artificial green grass. In the background, several people are working at desks with computers. A woman in a blue striped shirt is walking on the right, and a man in a white shirt and maroon pants is walking in the center. The walls are light blue and white, and there are large windows in the background.

Coworking space ili zajednički radni prostori

....su sve popularniji
način obezbjeđenja
preduzetnicima i
frilenserima (freelancer,
engl. honorarci)
**zajedničkog radnog
prostora.**

Coworking

Odaberi paket koji najbolje odgovara tvom načinu rada.

SmartDay 20 ^{KM}	SmartWeek 100 ^{KM}	SmartOffice 200 ^{KM}	DedicatedOffice 300 ^{KM}
Dnevna članarina (+PDV)	Sedmična članarina (+PDV)	Mjesečna članarina (+PDV)	Mjesečna članarina (+PDV)
Fleksibilno radno mjesto (9-17h)	Fleksibilno radno mjesto (9-17h)	Fleksibilno radno mjesto (9-17h)	Namjensko radno mjesto (24/7)
Korištenje pogodnosti i opreme	Korištenje pogodnosti i opreme	Korištenje pogodnosti i opreme	Korištenje pogodnosti + monitor
Mogućnost štampanja/skeniranja	Mogućnost štampanja/skeniranja	Mogućnost štampanja/skeniranja	Mogućnost štampanja/skeniranja
Brzi WiFi internet	Brzi WiFi internet	Brzi WiFi internet	Brzi WiFi internet
Besplatne edukacije i događaji koje organizujemo	Besplatne edukacije i događaji koje organizujemo	Besplatne edukacije i događaji koje organizujemo	Besplatne edukacije i događaji koje organizujemo
SmartMeeting & SmartEvent usluge i pogodnosti	SmartMeeting & SmartEvent usluge i pogodnosti	Besplatan SmartMeeting paket (sala za sastanke)	Besplatan SmartMeeting + SmartEvent jednom mjesečno
Ostava za lične stvari	Ostava za lične stvari	Ostava za lične stvari	Ostava za lične stvari
PRIJAVI SE	PRIJAVI SE	PRIJAVI SE	PRIJAVI SE

← Оцена ▾ Радно време ▾

Smart Office Banja Luka

5.0 ★★★★★ (44) · Заједнички ...

Симе Шопаје 1а · 065 376-736

Отворено · Затвара се у 17:00

Prvi Coworking prostor u Banjaluci

3.6 ★★★★★ (5) · Заједнички ...

Браце Поткоњака 4/II · 066 116...

Отворено · Затвара се у 18:00

Startup studio Banja Luka

Нема рецензија · Заједнички п...

Веселина Маслаше 1/13 · 062 ...

Отворено · Затвара се у 16:00

Lonac HUB

5.0 ★★★★★ (3) · Заједнички ...

Веселина Маслаше 1 · 062 920...

Отворено · Затвара се у 17:00

Qlab

Нема рецензија · Заједнички простор за рад

Петра Прерадовића · 051 926-191

Тренутно отворено

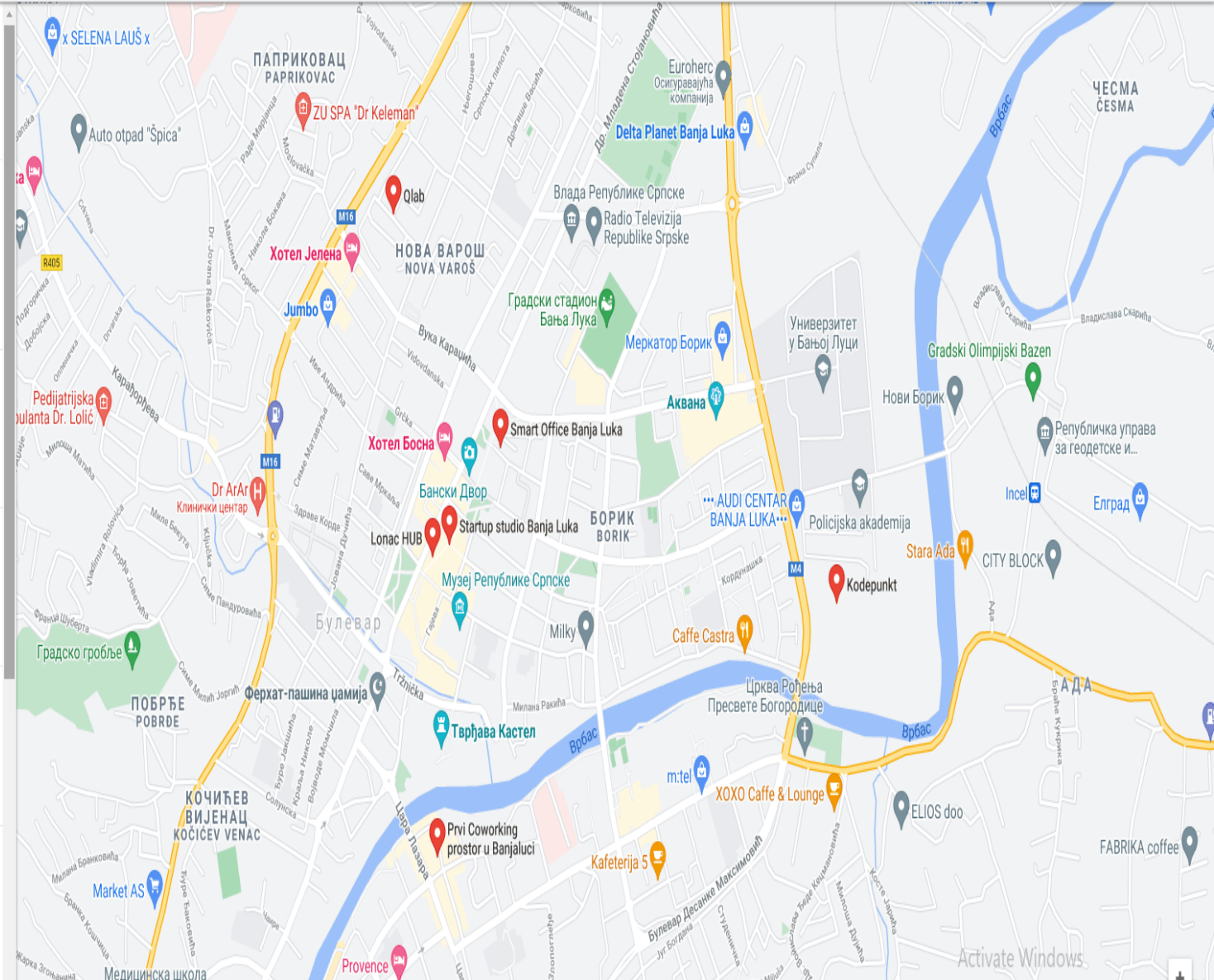

Kodepunkt

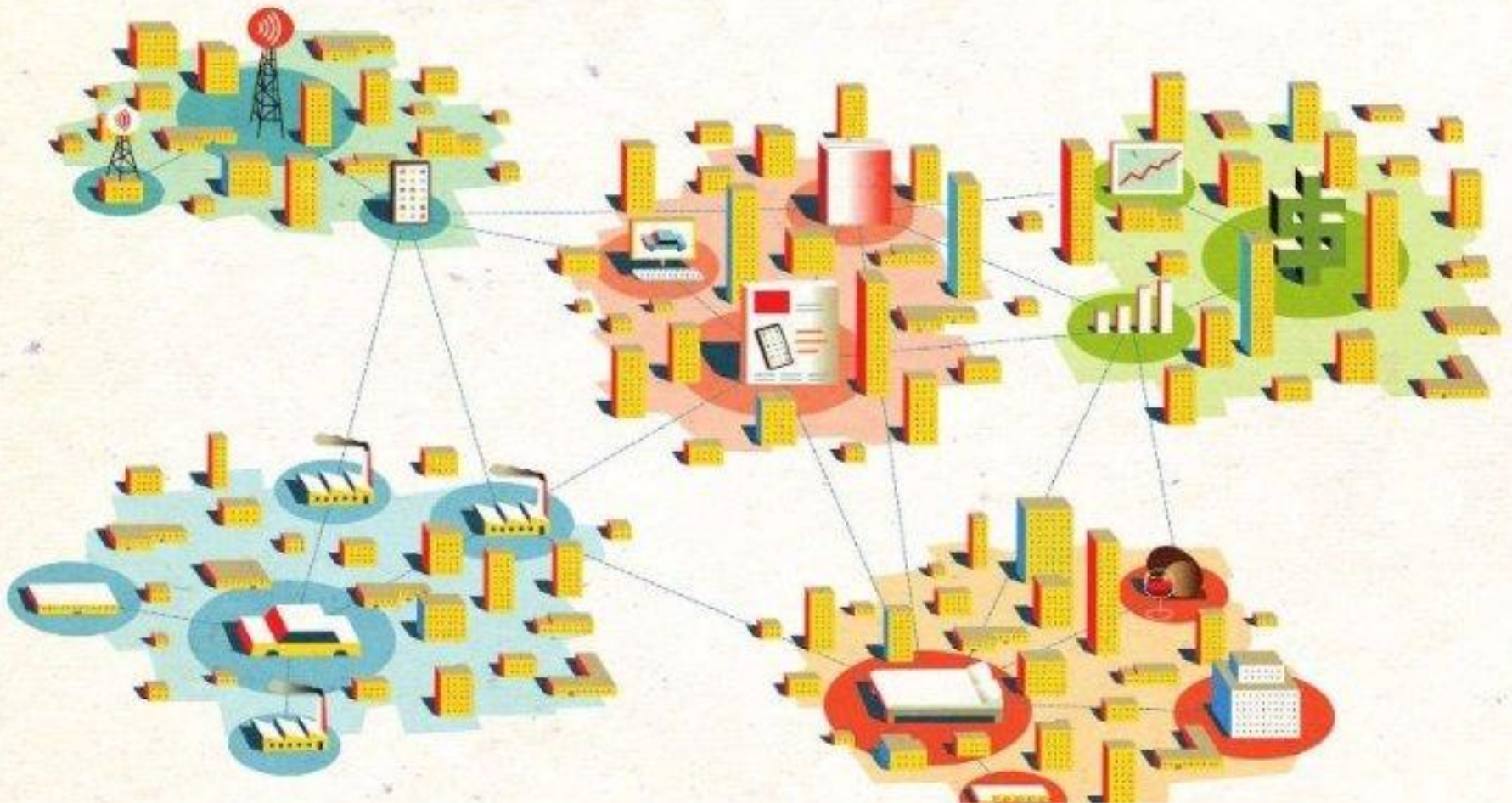
5.0 ★★★★★ (1) · Заједнички ...

Милана Карановића 55

Отворено · Затвара се у 17:00

KLASTERI

Definisanje klastera zavisi od djelatnosti i segmenata u kojima preduzeća i kompanije djeluju, funkcije koje obavljaju i strategije koje koriste.

„Riječ klaster potiče od engleske riječi *cluster* što u prevodu znači „grozd“ ili „jato“ **sličnih ili komplementarnih malih preduzeća okupljenih oko zajedničkih službi** za poslovne transakcije, distribuciju, izvoz, marketinšku promociju i drugo“.

Koncept klastera prvi put uveo je Majkl Porter (Michael Porter) 1990. godine. Porter je klastere predstavio kao osnovu „**nove konkurentske ekonomije**“, naglašavajući njihov značaj za povećanje konkurentnosti preduzeća na domaćem i međunarodnom tržištu.

Udruživanjem u klasterne, MSP **olakšan je pristup lokalnim, regionalnim i međunarodnim tržištima.**

Klaster je takav model udruživanja firmi u kojem se pokreće razvoj MSP, a time se podstiče i privredni razvoj na lokalnom i regionalnom nivou.

Prema Porteru (2000), prednosti koje klaster donosi su **povećanje produktivnosti kompanija u klasteru**, povećanje broja inovacija i stimulisanje stvaranja novih biznisa.

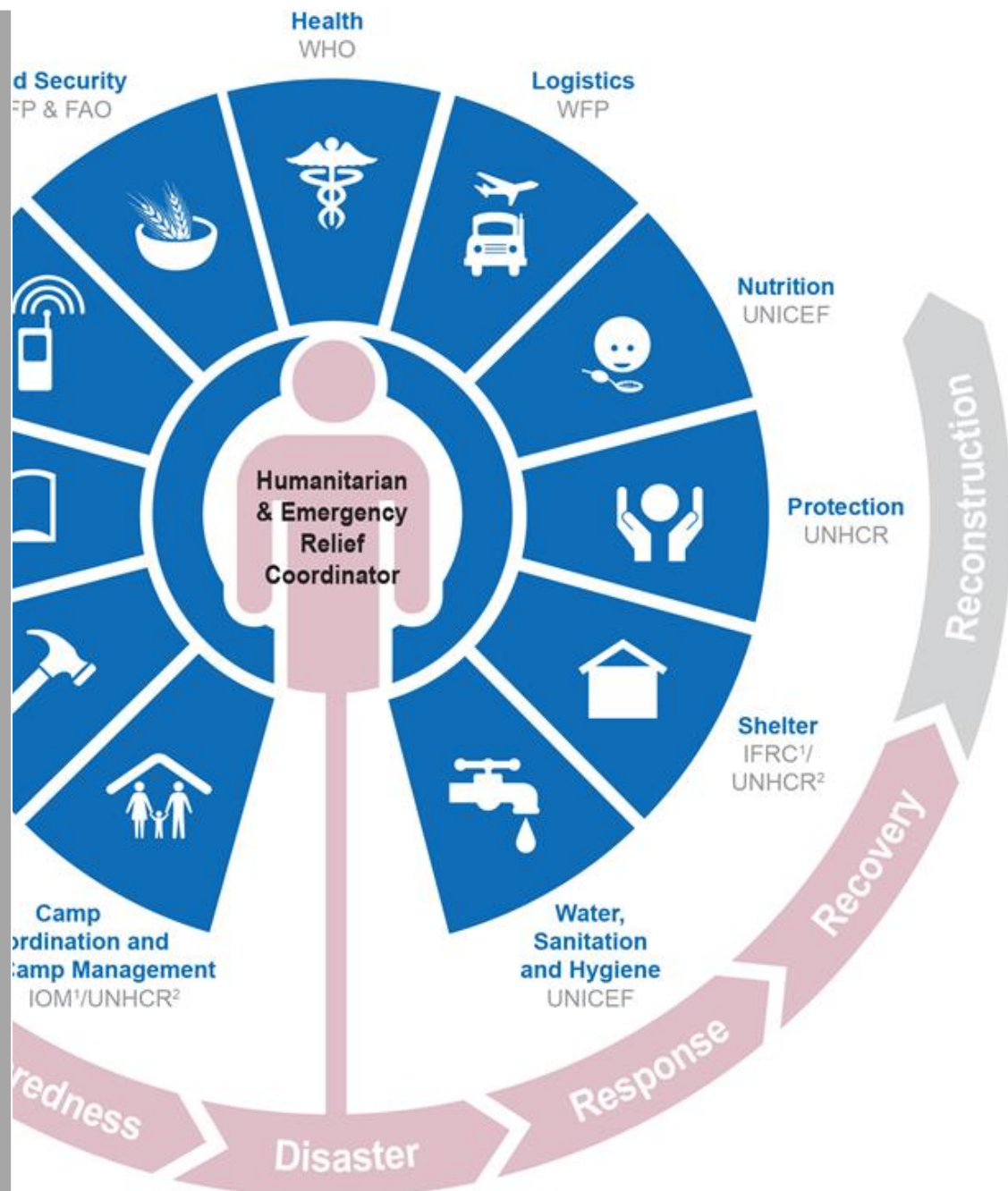
🎯 U isto vrijeme, snažan regionalni klaster može da omogući rast novoosnovanih firmi.

Ključni faktori za osnivanje klastera su s jedne strane lokalna vlast i država, a sa druge strane privatna inicijativa.

Istraživanja su pokazala (Delgado, Porter & Stern, 2010; Petković, Trivić & Latinović, 2015) da **snažan klaster može da poveća produktivnost članica klastera, što omogućava povećanje opstanka novih biznisa,** omogućavajući bolji pristup inputima neophodnim za uspješnu prodaju proizvoda i usluga.

Slika 82

Klasteri su značajni – EU klaster fakti u 2020. godini

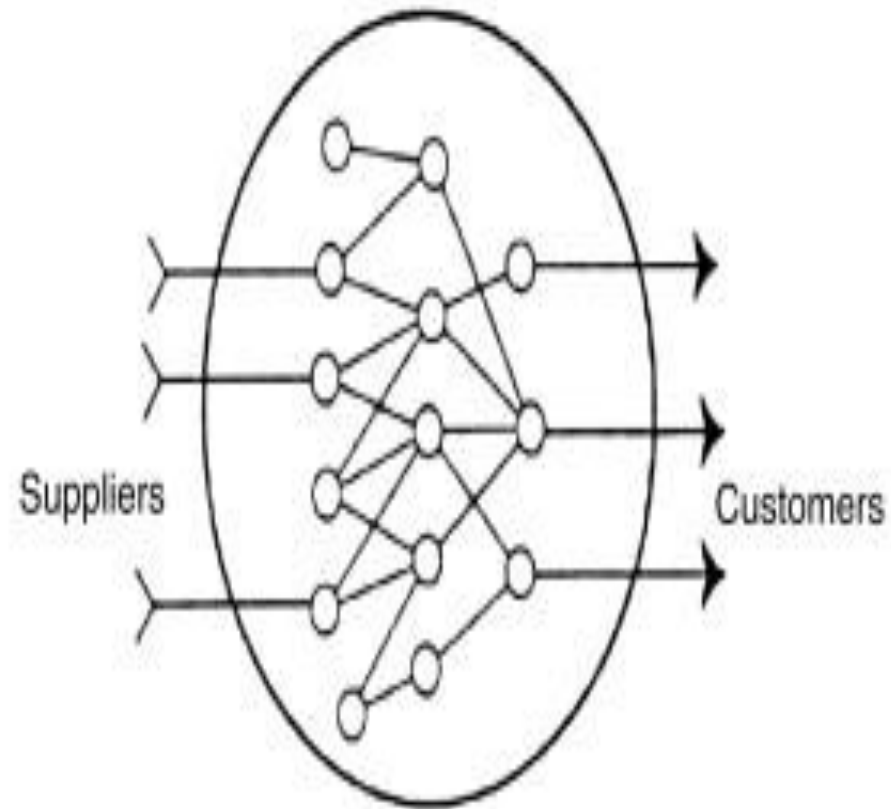
Bilješke. Preuzeto i adaptirano iz European Commision, 2020, str. 5.

Tipologija klastera

Maršalijanski tip klastera

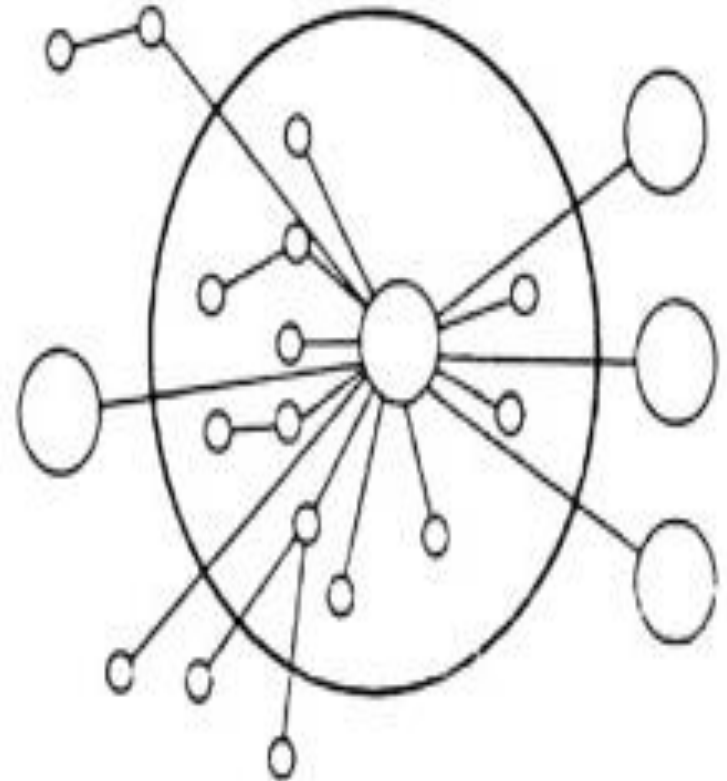
(nazvan po Alfredu Maršalu, engleskom ekonomisti, koji je u svojoj knjizi „Principi ekonomije“ uveo pojam industrijski distrikt, sinonim za klaster) koji se **sastoji od malih i srednjih preduzeća u lokalnom vlasništvu, u zanatsko baziranim, visokotehnoškim ili industrijama koje proizvode usluge. Održiva razmjena se obavlja između preduzeća.**

A) Marshallian

„Hub and spoke“ („čvorište i krakovi“, prev.aut.) tip klastera u kome dominira jedno ili nekoliko velikih preduzeća okruženih mnoštvom malih dobavljača ili na neki način povezanih preduzeća. Mala preduzeća evoluiraju u klasteru na način da prodaju ili kupuju od velikog centralnog preduzeća ili da imaju koristi od aktivnosti povezanih sa prisustvom takvog preduzeća.

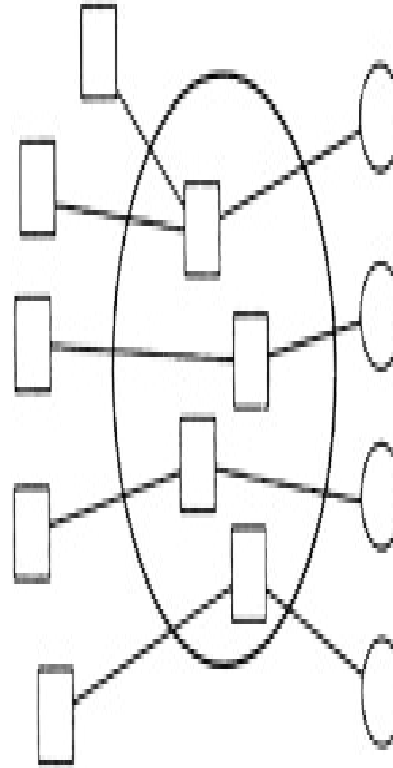
B) Hub-and-Spoke

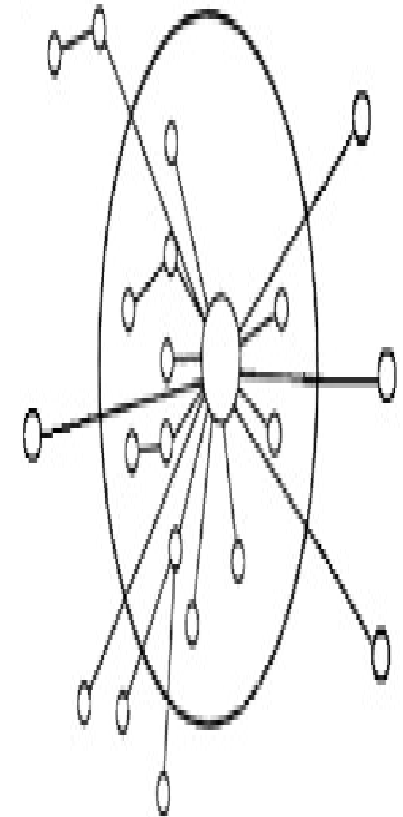
Satelitske platforme su industrijski klasteri u kojima **dominiraju poslovne jedinice preduzeća koja posjeduju više poslova u drugim industrijama.** Ove poslovne jedinice su velike i relativno nezavisne.

Klasteri formirani oko javnog preduzeća su regioni u čijim lokalnim privrednim strukturama dominira javni ili neprofitni entitet (vojna baza, univerzitet, državna kancelarija i sl.). Dobavljači i uslužni sektor se razvijaju oko ovih javnih preduzeća, ali su ove lokalne firme relativno nevažne za razvoj ovakvih klastera.

C) Satellite Platform

D) State Centered

Source: Markusen (2005)

om

google.com

- ➔ Primjer uspješnih klastera predstavljaju **virtuelni ili internet klasteri**, sastavljeni od direktnih i indirektnih učesnika.
- ➔ Virtuelni imaju neke prednosti nad geografskim klasterima, omogućavajući uključivanje preduzeća iz šireg regiona, brže povezivanje sa svijetom, bržu i jeftiniju razmjenu informacija i rad na zajedničkim projektima.

Leading association of IT companies in B&H

UNITED TO DEVELOP MORE

Oslobađanje inovacijskog potencijala: Naučno-tehnološki parkovi (NTP)

Šta su NTP?

Naučno-tehnološki parkovi (NTP) su specijalizovani ekosistemi koji okupljaju **naučnike, preduzetnike i investitore** radi podsticanja inovacija. Oni pružaju najsavremeniju infrastrukturu, prostore za saradnju i pristup najsavremenijim resursima. NTP-ovi **stvaraju živo okruženje** koje podstiče kreativnost i ubrzava razvoj revolucionarnih tehnologija.

Naučno-tehnološki parkovi i tehnološki startapi (Petković, 2021)

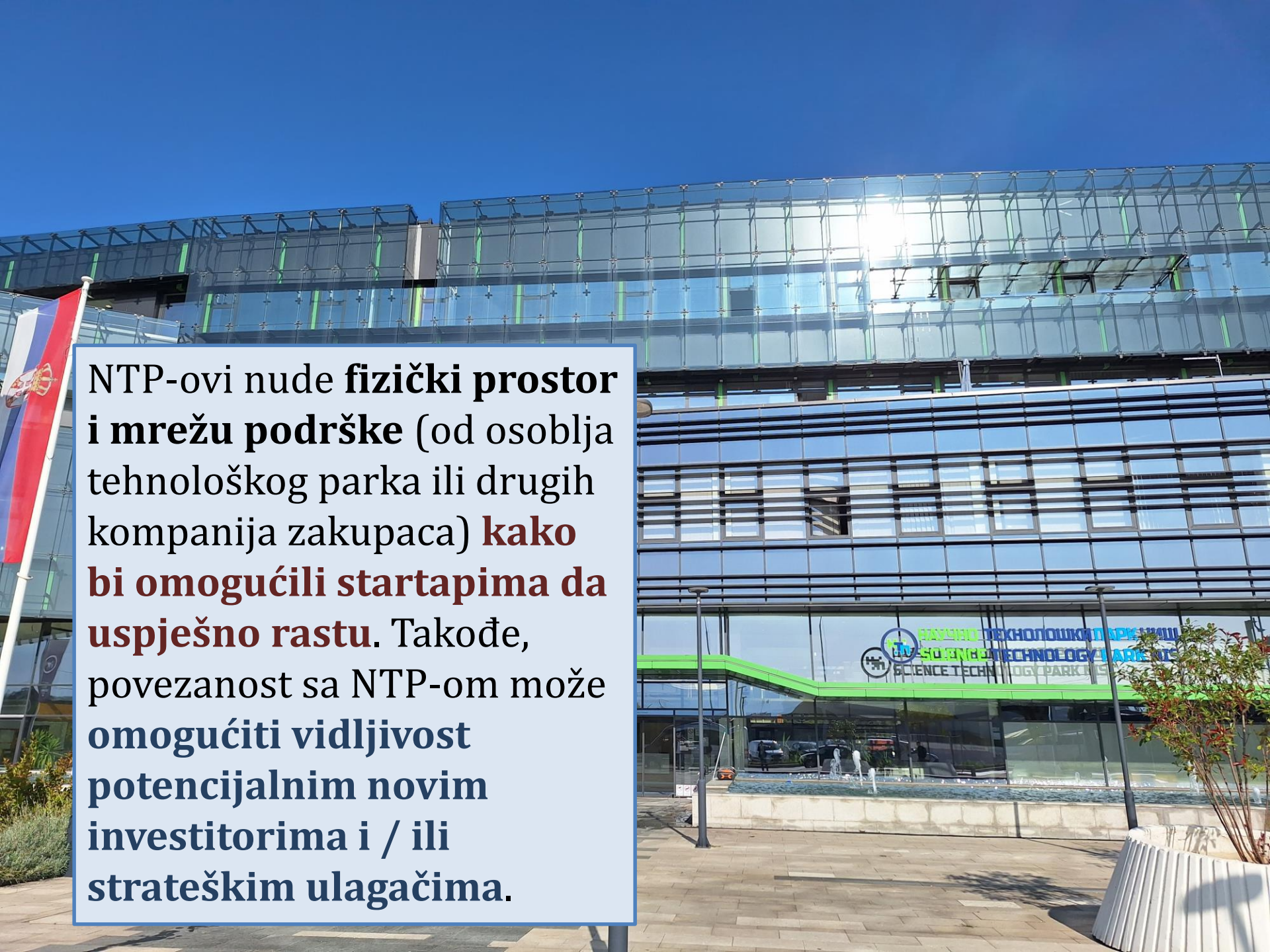
↔ Koncentrisanje naučnoistraživačkih institucija, institucija visokog obrazovanja, tehnoloških startapa i velikih tehnoloških igrača na jednom mjestu, **vrhunac je podrške razvoju i rastu preduzetničkih firmi.**

↔ Naučno-tehnološki parkovi (NTP) su posebna *podgrupa aglomeracije* koja je **zasnovana na politikama i uključuje formalne menadžment timove.**

↔ NTP su rasprostranjeni širom svijeta i u mnogim zemljama su ogromne javne investicije uključene u njihovo stvaranje i rast.

IASP (International Association of Science Parks – Međunarodna asocijacija naučnih parkova - <https://www.iasp.ws/>) definiše **NTP** kao **organizaciju** kojom **upravljaju specijalizovani profesionalci**, čiji je osnovni zadatak da **povećaju blagostanje zajednice, promovišući kulturu inovativnosti i konkurentnosti** udruženih preduzetnika i istraživačkih institucija.

NTP-ovine nude **fizički prostor i mrežu podrške** (od osoblja tehnološkog parka ili drugih kompanija zakupaca) **kako bi omogućili startapima da uspješno rastu**. Takođe, povezanost sa NTP-om može omogućiti vidljivost potencijalnim novim investitorima i / ili strateškim ulagačima.

- **NTP daju naglasak razvoju i naučnoistraživačkom radu.**
- Osnivaju se u blizini univerziteta ili naučnoistraživačkih centara koji se bave visokim tehnologijama.
- U razvijenim ekonomijama, NTP finansiraju velike multinacionalne kompanije (na primjer IBM, „General Motors” i druge) kao i moćni vojni kompleksi (na primjer NASA).
- U NTP stvaraju se izvanredno povoljni uslovi za rad i život naučnika, čime se velikim kompanijama olakšava prikupljanje ljudskih resursa i organizacija naučnih projekata.

A photograph of a white stone sign for Menlo Science & Technology Park. The sign is set in a landscaped area with red and yellow flowers in the foreground. In the background, there are green trees and a multi-story office building with a yellow facade. The text on the sign is in a serif font.

Menlo Science
& Technology Park

- ❑ „Među prvim osnovanim parkovima bio je Menlo park u Kaliforniji, osnovan 1948. godine, a 1951. godine nastao je Stanford industrijski park, takođe u Kaliforniji”.
- ❑ Već 1969. godine došlo je do osnivanja prvog tehnološkog parka u Evropi. To je tehnološki park Sophia Antipolis u Francuskoj.

Slika 84

Naučno-tehnološki park u Nišu

Bilješke. Preuzeto i adaptirano 23.11.2020. godine sa <https://inovacije.gov.rs/naučno-tehnološki-park-u-nišu/>.

HVALA NA PAŽNJI!